

СЛОВОТВОРЧІ РЕФЛЕКСІЇ В МОВІ ПИСЬМЕННИКІВ-ПОСТМОДЕРНІСТІВ

Особливе місце в системі нових слів займають слова-оказіоналізми, що завдячують своєю появою творчій уяві митців, зокрема письменників-постмодерністів. Постмодернізм як напрямок ознаменував собою цілу епоху розвитку сучасної культури, викликав і продовжує викликати як схвальну, так і нищівну критику. Ставиться під сумнів навіть саме існування такого напрямку в українській літературі, у той час як західно-європейська культура й досі перебуває під владою постмодерністської ідеології. Не треба бути фахівцем у галузі мистецьких напрямків, щоб розуміти, що наше мистецтво, ширше – культура, світогляд, набуває нової якості, щоб розуміти, що проблема дослідження постмодернізму в Україні є досить актуальною.

Розширення, розвиток міжнародних дипломатичних і торгових контактів, організація навчання і роботи в інших країнах, створення і поширення всесвітньої комп'ютерної мережі послужило свого роду каталізатором для розвитку постмодернізму в Україні. Однак не слід сприймати цей напрямок в літературі як бездумне клонування ідей Заходу. Український постмодернізм розвивається за своїми законами, стиль письменників-постмодерністів можна вважати унікальним і новаторським, про що свідчить і лінгвістичний аспект їх творів, зокрема підхід до творення нової лексики.

Степан Процюк – один з найяскравіших представників когорти українських постмодерністів. Його кандидатуру в листопаді 2002 року висунуто журналом “Кур'єр Кривбасу” на здобуття Шевченківської премії в галузі літератури. Об'єктом нашого дослідження послужили романи “Інфекція” і “Жертвопринесення”. Проза Степана Процюка доволі провокативна, жорстка, пересичена ексцентричними любовними історіями та до моторошності відверта. Це, в свою чергу пояснює вибір автором мовних засобів для розкриття художніх намірів. Лекси-

ка, якою користується автор, експресивна, містка, сторінки названих романів всипані новотворами, що найчастіше є продуктом творчої лабораторії письменника.

Нові слова в прозі С. Процюка – це переважно іменники (56 %), рідше прикметники (22 %), дієслова (17 %), дієприкметники (4 %), прислівники (1 %).

Нові іменники здебільшого продукуються суфіксальним способом на базі іменникових (*зомбізм, віршарство, віршенята*), дієслівних (*вицілювання, отваринення*), прикметникових основ (*восковість, істеблішментовість*). Назви суспільних, побутових або мистецьких явищ у нашій мові оформлюються за допомогою формантів – *изм (-ізм), -щина, -ика*. У творах С. Процюка вони передають або знижену тональність, або іронію, словотвірна структура таких okazіоналізмів включає відношення метафоричної похідності: *зомбізм, купрінщина, алконавтика*. Напр.: *У цьому заповіднику олігофренічного зомбізму не можуть проростати квіти поезії (“Жертвопринесення”)*.

Основне значення модифікаційних дериватів у мові творів С. Процюка – демінутивність, що виражається за допомогою суфіксів *-ик, -ятк (о)*: *віршенята, животятко*. Проте основне навантаження таких новотворів у досліджуваних текстах – негативна оцінка: *Не дає тобі спокою незрадливий скляний ідольчик, завжди нагадуючи про себе: Ти навіть почув компліментика (школа, що не було іспанської знаменитості, ох, як шкода), типу, ваша література є багатомірною і перспективною, коли має таких поетів, як ви, Максиме (“Жертвопринесення”)*.

Префіксальні okazіоналізми у творах письменника відбивають загальномовну тенденцію до зростання продуктивності й регулярності іменної префіксації: *надподія, надхвилювання, антивисоке, антикохання, антилітературний, антилюбов, антиловелас, антипрагматичність, антисімейка, лжеукраїнець, квазіпатріот, напівпочуття, постсовденія* тощо. Особливо активно в ролі словотворчого засобу автор використовує префікс *анти-*, акцентуючи, що названі твірною основою поняття фактично перестали позначати реалії нашого життя, останні змінилися на антиподи. Напр.: *Українсько-російський*

суржик – це нірвана антимови (“Інфекція”); Ти повинен голо-сно і тихо “мочити” своїх конкурентів, ти мусиш володіти сірим і чорним антипіаром (“Жертвопринесення”). Згадаймо, що запозичення *піар* (PR – public relation з англ. “зв’язки з громадськістю”), яке прийшло в нашу мову зі значенням “об’єктивна інформація про політика”, невдовзі почало все ча-стіше поєднуватися з означенням *чорний*.

Для прикметникового словотвору С. Процюка характерна синонімія формантів: *інтернетівський* – *інтернетовий*; *навко-лолітературний* – *довколалітературний*. Нові дієслова вжи-ваються як з номінативною метою (*мінімалізувати*, *демонізу-вати*), так і виражальною настановою: *Ти залітературився до останку, слова впіймали тебе у наркотичну пастку, звідки іс-нує тепер лише один вихід* (“Жертвопринесення”); *Не заспон-сорує їм ви наймання квартири благодійницький гурт “Прав-нуки Чорнобилеві”* (“Інфекція”).

Сміливе й оригінальне авторське словотворення демон-струє читачеві прагнення вийти за рамки стереотипу, який ще донедавна тяжів цензурою над головою письменників. Не ви-падково в романах С. Процюка звучить бунт проти зомбовано-сті й зоднаковіння: *Тільки краса індивідуального естетичного бунту і естетичного спротиву зоднаковінню творять поезію* (“Жертвопринесення”); *Іванка згадує ту зомбованість, риту-ально-байдужий голос священника на панахиді* (“Інфекція”). Нове для нашої мови словотвірне гніздо твірної основи *Зомбі* (людина, що бездумно виконує чийось волю) включає в дослі-джуваних творах 5 похідних (крім названих *зомбізм* і *зомбо-ваність*, ще *зомбований*, *зомбічний* і *зомбуючий*).

Переважна більшість нових слів у романах С. Процюка створена і вжита зі стилістичною метою, найчастіше його ока-зіоналізми виражають негативне (скептичне або іронічне) ста-влення до зображуваної дійсності.

БІБЛІОГРАФІЯ

Процюк 2003 – Процюк С. Жертвопринесення // Кур’єр Кривбасу. – 2003. – № 160, 161.

Процюк 2002 – Процюк С. Інфекція // Кур’єр Кривбасу. – 2002. – № 149.